

Datum

2021-01-15

Diariernr (åberopas)

A595.273/2020

Saknr

000

Er referens

Ju2020/03640

Justitiedepartementet

Ju.remissvar@regeringskansliet.se

Ju.L5@regeringskansliet.se

Ett särskilt hedersbrott (SOU 2020:57)

Polismyndigheten, som anser att bekämpningen av hedersrelaterat våld och förtryck är ett viktigt område och att det är angeläget med ett effektivt straffsystem, lämnar följande synpunkter på Hedersbrottsutredningens betänkande Ett särskilt hedersbrott (SOU 2020:57).

Ett särskilt hedersbrott (kap. 8)

Polismyndigheten tillstyrker att det införs ett nytt hedersbrott som, vid sidan av straffskärpningsgrunden i 29 kap. 2 § 10 brottsbalken, tar sikte på upprepade hedersrelaterade gärningar. Genom ett särskilt hedersbrott markeras att dessa gärningar är oacceptabla i vårt rättssamhälle och det signalerar allvaret med hedersrelaterad brottslighet.

Polismyndigheten ser positivt på att fridskränkningssbrotten har tjänat som förebild samt att såväl brottskatalogerna som det sista rekviritet ”att var och en av gärningarna utgjort led i en upprepad kränkning...” är överensstämmande. I denna del noteras endast att det finns en mindre språklig skillnad där ”den utsattes integritet” och ”hans eller hennes självkänsla” används i stället för ”personens integritet” och ”personens självkänsla” i 4 kap. 4 a § första stycket brottsbalken. En samsyn är att föredra och förslagsvis bör begreppet ”person” användas även i hedersbrottet vilket kan åstadkommas genom tillägget ”mot en person” (Den som begår brottsliga gärningar enligt 3, 4, 5, 6 eller 12 kap. eller enligt 24 § lagen (1988:688) om kontaktförbud *mot en person* i syfte att...).

Det nya brottet omfattar situationer där upprepade hedersrelaterade kränkningar mot barn och vuxna begås såväl av den som är närstående som av den som inte är närstående. Gärningar som begås av annan än närstående faller idag inte in under brotten grov fridskränkning eller grov kvinnofridskränkning. Införandet av ett särskilt hedersbrott bedöms därigenom stärka skyddet för barn som utsätts för hedersrelaterade brott, vilket enligt Polismyndigheten är välbehövligt.

Att ärekränkingsbrotten i 5 kap. brottsbalken läggs till i de brott som kan ingå i fridskränkingsbrotten är gynnsamt då kränkningar via exempelvis sociala medier är vanligt förekommande vid dessa brott i syfte att bryta ner personens självkänsla. Detsamma gäller vid det nya hedersbrottet där ärekränkingsbrott inte sällan utgör en bestraffning för att en person brutit mot hedersnormerna eller är ett sätt för att få personen att följa normerna i syfte att bevara hedern.

Straffskalor och straffprocessuella frågor (kap. 9)

Polismyndigheten delar utredningens bedömning att straffskalan för det nya hedersbrottet rimligen bör vara densamma som för fridskränkingsbrotten. Frågan är dock om straffminimum bör vara fängelse i nio månader eller ett år. Polismyndigheten har i en skrivelse till Justitiedepartementet 2018 hemställt att straffskalan i 4 kap. 4 a § brottsbalken ska ändras till att avse ett minimistraff om fängelse i ett år (A148.774/2018).

Nuvarande straffskala kan argumenteras för att vara väl avvägd, vilket utredningens genomgång och resonemang ger stöd för. Genom att i stället föreslå en sänkning av ettårskravet för att inhämta rättsintyg mot en målsägandes samtycke till fängelse i sex månader, har de behov som Polismyndigheten i denna del lyft i hemställan omhändertagits på ett önskvärt sätt. Fridskränkingsbrottens och det nya hedersbrottets allvarliga karaktär bör dock enligt Polismyndigheten tydligare återspeglas i brottens straffminimum.

Utredningen anför att gärningspersonen ska få den påföljd som han eller hon förtjänar sett till brottets allvar. Det kan konstateras att det inte är helt oproblematiskt att jämföra de enskilda brottens straffskalor och vanligt förekommande straffvärden för att motivera rimligheten i lägstanivå för fridskränkingsbrotten och hedersbrott. Vid bedömningen av straffminimum bör även vägas in om samhället anser att det faktum att en gärningsperson över tid kan ha utsatt en annan person för upprepade brott i syfte att kränka och bryta ner denne är så pass allvarligt att straffets minimum bör ligga på ett års fängelse. Vid hedersrelaterat våld och förtryck kan det exempelvis röra sig om väldigt subtila brott som kan anses ringa, men som har stor betydelse för det brottsoffer som utsätts och för risken för fortsatt brottslighet. I enlighet med Polismyndighetens tidigare hemställan vidhålls att en höjning av straffminimum till fängelse i ett år är en tydlig markering från samhällets sida att dessa brott tas på stort allvar och att brottsligheten är prioriterad. En jämförelse med minimistraff för andra grova brott som t.ex. grov misshandel och grov utpressning med straffminimum fängelse i ett år och sex månader kan vara relevant.

En höjning av minimistraffet skulle dessutom skapa bättre förutsättningar för brottsutredande myndigheter att utreda brotten utan målsägandens medverkan. Möjligheter att ingripa vid och utreda brott ger i sig en signal om hur allvarligt samhället ser på brottsligheten. Utredningen lägger fram förslag på hur detta kan möjliggöras även utan en höjning av straffminimum och menar att möjligheterna att kunna utreda brottet väger tyngre än målsägandens intresse av att disponera över vilken information som de brottsutredande myndigheterna ska få tillgång till. Polismyndigheten tillstyrker utredningens

förslag i dessa delar, oaktat om straffminimum höjs eller inte. Att kunna begära ut ett rättsintyg i fler fall än idag ökar möjligheterna att inhämta bevisning även om målsäganden inte vill eller inte vågar medverka. Det kan också, som uppmärksammas i utredningen, upplevas som en avlastning för målsäganden att ansvaret förskjuts från målsäganden till staten. Den utökade möjligheten att begära ut rättsintyg kan vidare förenkla och effektivisera utredningar av människohandel, mindre grovt brott.

Kontaktförbud (kap. 10)

Polismyndigheten delar uppfattningen att brottets allvar motiverar en skärpning av straffskalan och att det endast ska finnas fängelse i straffskalan för överträdelse av kontaktförbud samt att ringa överträdelser ska vara straffbara med böter som påföljd. Det är viktigt att det från lagstiftarens håll markeras att alla kontakter oavsett avsikt eller budskap i sig är ett brott och kan utgöra ytterligare en kränkning och upplevd utsatthet mot den som förbudet avses skydda.

Polismyndighetens brottsoffer- och personsäkerhetsverksamhet har arbetat med kontaktförbud med elektronisk övervakning sedan möjligheten infördes 2011. Erfarenheter visar att åklagare är restriktiva i tillämpningen av lagen, vilket också framgick i Åklagarmyndighetens och Polismyndighetens tillsynsrapport gällande kontaktförbud.¹ Det är positivt att utredningen lämnar förslag som kan medföra att det blir fler ärenden angående kontaktförbud med elektronisk övervakning då detta har en brottsförebyggande inverkan. Åtgärden kan också antas ge ett förstärkt skydd för barn till skyddspersonen i det fall inte barnet själv omfattas av kontaktförbudet. Dock finns det enligt Polismyndigheten en risk att tillämpningen kan bli än mer restriktiv gällande elektronisk övervakning som förstahandsåtgärd med den föreslagna fakultativa formuleringen. För att lagen ska kunna tillämpas utifrån dess syfte ser Polismyndigheten ett behov av att närmare förtydliga vilka grunder som kan föreligga för att det ska bli aktuellt med elektronisk övervakning i dessa ärenden.

Mot förslaget att ta bort väsentlighetskravet i avvägningen av om ett kontaktförbud ska kunna meddelas avseende gemensam bostad finns ingen erinran och Polismyndigheten instämmer i bedömningen att det inte finns behov av att utvidga de geografiska områden som kan bli aktuella vid beslut om särskilt utvidgat kontaktförbud.

Utredningen har enligt Polismyndigheten på ett bra sätt bemött uttalanden av Europarådets expertgrupp Grevio med att det svenska rättssystemet måste ses som en helhet. I utredningar om brott i nära relationer sker dock inte alltid ett frihetsberövande i form av gripande, anhållande och häktning. Om en misstänkt person inte blir fortsatt frihetsberövad skulle det därför kunna finnas fog för ett interimistiskt beslut om kontaktförbud för att förhindra att

¹ Tillsynsrapport 2020:1, Kontaktförbud – en kartläggning av tillämpningen med synpunkter på iakttagelserna.

gärningspersonen direkt tar sig tillbaka till brottsoffret. Vad gäller kontaktförbud finns det även en möjlighet att ansöka om kontaktförbud utan att det pågår en förundersökning. Vidare bör beaktas att efter Grevios uttalanden har Åklagarmyndigheten förlängt tidsfristerna gällande beslut om kontaktförbud från fyra respektive sju dagar till en vecka respektive två veckor.² Grevios kritik i denna del gäller beslut om kontaktförbud avseende gemensam bostad medan Polismyndigheten alltså kan se ett visst behov av interimistiskt beslut om kontaktförbud även i andra kontaktförbudsärenden. Utredningen har endast kort berört detta (s. 267 f).

Detta yttrande har beslutats av rikspolischefen Anders Thornberg efter föredragning av juristen Yvonne Brandell. I den slutliga beredningen har chefen för rättsavdelningen Gunilla Hedwall deltagit.

POLISMYNDIGHETEN

Anders Thornberg

Yvonne Brandell

Kopia till

Justitiedepartementet (PO)
Arbetsagarorganisationerna
Rikspolischefens kansli

² ÅFS 2020:2, Åklagarmyndighetens föreskrifter om ändring i Åklagarmyndighetens föreskrifter (ÅFS 2011:6) om kontaktförbud.